СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIII. Ч. 207. Ню Йорк і Джерзі Ситі, субота, 20. жовтня 1945. No. 207. New York and Jersey City, Saturday, October 20, 1945. Vol. LIII

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

НЕ МОЖУТЬ ЖИТИ В МИРІ: ВІЛЬНА АМЕРИКА І КОМУНІСТИЧНА РОСІЯ, КАЖЕ КОНҐРЕСМЕН КАКС

У палаті репрезентантів конґресмен Какс, демократ з Джорджії, сказав таке: „Нема в тій палаті таких, що не знали б, що в світі, що став таким малим як цей світ, не можуть побіч себе існувати на тій самій планеті й в мирі російські комуністи і російське панування над великою частиною земської кулі, та вільна Америка враз з чудовими овочами свободи, що їх знаходимо на американській землі". Какс ще сказав, що причиною теперішніх страйків є „комуністичні юнії". Чи комуністи, що піднесли голову, як Росія зачала загарбувати чужі землі. А далі вигукнув таке! „Хто в тій палаті сумнівається, чи згодом не зявиться новий Гітлер, та вже не в Німеччині, але в іншій державі, і то не так дуже далекій?"

„ФОЛЬКЛЬОР ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ"

Видання такої книжки підготовив інститут мистецтвозавзнавства, фолькльору і етнографії Академії Наук У.Р.С.Р.

„РОСІЙСЬКИЙ" ЧИ „УКРАЇНСЬКИЙ" — ЦЕ ОДНАКОВЕ...

Большевицькі У. Щ. Вісті, відповідаючи на те, що Загальна Українська Енциклопедія подає про Дмитра Мануїльського — „комісара закордонних справ України" — як про „російського большевика", пишуть:

„...Мануїльський удостоївся звання „російський большевик". Коли в це звання внести ділову справку, то його нема чого стидатися, а навпаки — гордитися ним слідує. Мануїльський не є російським большевиком, а українським, що в ніякому разі не є одно одному протиставленням, а лише, повторяємо є діловою справкою".

Пишуть У. Щ. Вісті в тому самому числі про Буденца, редактора завідача комуністичної ґазети „Дейлі Воркер", що покинув комунізм і повернув до католицької церкви, щоб там „знайти щастя і спокій для своєї душі". У. Щ. Вісті певні, що він „спокою для своєї душі не знайде", покинувши комуністів і безвірство. Питаємо: А що може знайти „попович" Мануїльський, витодований на українській землі й українським хлібом, ставши „російським большевиком" і будучи в тім характері висланим на Україну сповняти прикази московського Кремлю?

В ОБОРОНІ ПОЛЬСЬКИХ ЗБІГЦІВ

К. Розмарек, президент Конґресу Американських Поляків, вислав „від імені шість міліонів американців польського походження" апель до президента Трумана в справі поляків, що находяться на німецькій території під американською окупацією. Апель згадує за звіт Гарисона в справі важкого положення жидів на тій самій території, на який то звіт президент Труман так „благородно відізвався" і просить, щоб він в такий спосіб віднісся „до міліона поляків" на тій самій території. Кажеться, що їхнє положення є „гідне пожалування", бо навіть не можуть діставати листів і пакунків від рідні з Злучених Держав, ні навіть не можна американським воякам „з ними брататись". Далі кажеться, що поляків форсується до повороту до Польщі під комуністичне ярмо. Покликуючись на американський клич — свобода і справедливість для усіх, Конґрес Американських Поляків просить президента Трумана назначити комісію, яка розслідила б нещасливе положення поляків в американській окупаційній зоні в Німеччині в такий самий спосіб, як розсліджувано з американського боку положення жидів, та щоб у тій комісії були теж відпоручники американців польського походження.

ЮВИЛЕЙ МАРЯНЕНКА

Театральна громадскість Москви, як подають совєтські джерела, витала найстаршого діяча української сцени, Івана Олександровича Маряненка, в звязку з 50-річчям його сценічної діяльности та нагородження орденом Леніна. Він має бути учеником Кропивницького.

ЯК З ПОЛЯКАМИ В АНҐЛІЇ?

В лондонськім „Таймс"-і написав лорд Квіксвуд, що „поляки, так як і німці, є народом жорстоким і нецивілізованим". На те Р. Г. Гор, що служив у британськім посольстві в Варшаві, відповів, що не годиться так казати „про найхоробріших і найльояльніших союзників", додаючи, що не полемізував би з лордом Квіксвудом, якби він був виразився дещо лагідніше... Обороняє поляків ще й Войгт в „Найнтінт Сенчюрі енд Аферс". Та, як кажуть поляки, це видавництво має малий наклад і не тішиться у загалу популярністю.

А бували часи, що писали про Польщу і поляків тільки з найбільшими похвалами і то по всіх ґазетах!

ОБВИНУВАЧУЮТЬ 24 ПЕРЕДОВИХ НАЦІСТІВ ЗА ЗАГОВІР ПРОТИ МИРА І ЛЮДСКОСТИ І ЗА ЗЛОЧИНСТВА

В Вашинґтоні, Лондоні, Москві й Парижі проголошено в одному і тому самому часі небувалий в дотеперішній історії світу документ: Акт обвинувачення, звернений проти 24 осіб, що займали найвищі державні становища в гітлерівській Німеччині, як і проти сім установ, а в дальшу чергу проти яких 30 міліонів німців. Обвинувачується їх за участь у заговорі проти світового мира, в кривавім поході проти людства, і в таких злочинствах проти цілих народів, про які досі людська історія не чула, як от вимордування до 10 міліонів людей, в тому 5,700,000 жидів. Між іншим обвинувачують німців і за вимордування 11,000 польських офіцирів в Катині. Обвинувачення предложено міжнародному мілітарному трибуналови, що представляє Злучені Держави, Совєти, Британію і Францію, а теж усім обвинуваченим з маршалом Ґерінґом на чолі.

Замітне, що нема між обвинуваченими імені Гітлера. Та це тому, що його вважають уже загинувшим.

ЩО ВИДАЮТЬ В УКРАЇНІ?

Журнал „Україна", як подають совєтські джерела, подав виказ книжок, друкованих за три роки війни, а виданих Українським Державним Видавництвом. З українських книжок що важніше вже було подаване нами декілька разів, бо ті речі совєтська пропаґанда повторює десятками разів. Можна тільки сказати, що бідненько, дуже бідтенько, представляється ота літературна творчість! Чи диво, коли властиву увагу треба присвячувати таким книжкам, виданим українським коштом: Й. В. Сталін „Про велику вітчизняну війну Радянського Союзу, В. І. Ленін „Завдання спілок молоді", Й. В. Сталін „Про завдання молоді", Й. В. Сталін „Про Леніна", Й. В. Сталін „Наказ верховного головнокомандуючого 1. травня 1944", В. М. Молотов „Про перетворення наркому оборони", М. С. Хрущов „Визволення українських земель..." „Матеріяли до вивчення книги Й. В. Сталіна про велику вітчизняну війну" і т. д.

УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ В ПРАЗІ ЗАВМЕРЛО

Пишуть нам з Праги: Про сучасне життя в Чехословаччині говорити багато не прийдеться, бо його нема. Усі українські установи, що існували, школи, орґанізації — зруйновані. Сталося це ще в часі війни та в часі її ліквідації. Наших людей не видно. Одні відійшли на захід, а з тими, що відійшли на Схід, не знати, що сталося і де вони. Чимало померло. Певно вже вам відома передчасна і нагла смерть визначного культурного діяча і українського філятеліста світового імені, бл. п. Евгена Вирового, що загинув трагічно 17. травня 1945 у Празі. Місяць передом розлучилася з світом, теж у трагічний спосіб, знана молода культурна діячка і пластова провідниця, бл. п. Наталка Козицька (15. березня 1945). Знов 9. травня 1945 помер відомий професор університету і ректор колишнього Вільного Університету в Празі, бл. п. проф. Олександер Колесса.

ПОМЕР Ж. ПРОЦИШИН

В Бельгії помер у 35-тому році життя Жигмонт Процишин, талановита, молода людина, бувший співпрацівник „Діла" та видавець часопису „Голос Нації", що був неначе офіційним органом Української Молоді в Західній Україні. За свою діяльність попадав часто у польську тюрму. В 1931 р. видав збірку оповідань „Молоде Покоління". Змушений покидати Галичину опинився в Лювен в Бельгії, де покінчив політично - економічні науки. Потім посвятився словянським мовам і університет в Ґент іменував його професором. Нечайна смерть розбила усі пляни.

„ВІСТІ" У БЕЛЬҐІЇ

Український Допомоговий Комітет у Бельґії почав видавати ґазетку „Вісті". Перше число вийшло 1. жовтня 1945. В ньому багато інформаційного матеріялу. Адреса адміністрації: 23, RUE D'INDUSTRIE, BRUXELLE, BELGIQUE.

ПРО УКРАЇНУ

„Гет Вольк", флямандський журнал, помістив дві статті про Україну спід пера Марка Ванденбрука. Одна про Закарпатську Україну з ілюстраціями, а друга п. н. „Страдальний шлях Великої України" з 7-ома дуже оригінальними фотографіями.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Відчула, зрозуміла, зареаґувала

Хто де чув, про якусь українську кольонію в Джорджії? Про те, чи там взагалі живуть якісь українці, чи там б'є якесь українське серце? Бо по великих наших осередках раз-у-раз віча, мітінґи, лекції й національні свята, концерти і маніфестації. І церкви та школи. Отже є кому пригадувати нещасний український нарід. Є кому духа піднести, до жертвенности загріти! Та не так з малими місцевостями. А вже ніяк з такими, де живе одна чи дві українські душі, одна чи дві українські родини.

Та колиб хто добре прослідив ту справу, то завважив би, що саме з таких „глухих кутів" віє часто чистим як сльоза серцем. І щирою жертвою.

Так глядимо і на тих двісті долярів, що їх жертвувала чесна українська жінка-мати „від себе і своїх дітей", а яку то жертву проголошено між стодоляровими жертводавцями в кампанії „Свободи". Ця жертва походить з Саванни, в стейті Джорджія.

Кожний голос нещасних наших братів і сестер, благаючий ратунку, звідки він не походив би, повинен доходити до кожної нашої місцевости, до кожної хати, до кожної родини, до кожного й кожної з нас окремо. Інакше ми не повинні би себе вважати нащадками геройського, хоч так нещасливого українського народу! І не булиб ми добрими жителями чи синами благородної американської землі, яка нас за своїх приняла, чи на якій ми вже родились і виховались, бо вона на людське горе вражлива.

А з горем українського народу так, що йому і кінця не видно, хоч війна скінчилась. По світі виловлюють воєнних злочинців і карають. Та в Україні загарбники горюю. Це вони, що повинні бути на суді, обвинувачують, судять невинних і карають.

Хтож тепер вступиться за тим нещасним народом, як не зробимо цього ми, американські українці, рідні їх браття і сестри! Хто подасть помічну руку українським нещасливцям-біженцям, як ми цього не зробимо?

Саме на таку акцію, на таку допомогу — збираємо жертви. Збираємо і мусимо далі збирати. Жертвуємо і мусимо далі жертвувати.

А тому просимо стодолярових жертв, бо сто разів гірше нещастя зависло над українським народом, як досі висіло!

Думки з побуту в українському селі?

В. Александров, що обговорює в нюйорській газеті „Новое Русское Слово" літературну російську творчість у Совєтах, згадує в останній статті про повість „З фронтовим привітом", яку написав В. Овечкін. Це молодий російський письменник, років 30, що за час війни нічого не писав, будучи в армії як полковий аґітатор. Критика приняла цю повість „як першу ластівку повоєнної літератури".

В повісти є головною особою капітан Співак, що їде у поїзді, вертаючи на фронт по вилікуванню з ран. Він є селянського роду, а до війни працював на Полтавщині, звідки є родом. Тепер прислухується у ваґоні, про що люди між собою говорять. Між людьми є один фронтовик, два інваліди, одна учителька, якийсь старець і старушка з дівчинкою. Всі вони зазнали воєнного горя зблизька, сусідували з смертю. Інваліди держались якби зокрема, говорили стиха. Один з них сліпий з розторощеним обличчям, а другий без руки. Заприязнились ще на фронті. Тепер сліпий їде до однорукого, якому вратував свого часу життя, а однорукий його запевняє, що його мати прийме його як рідного сина. Учителька розповідає, що мало хто остав живим з її сімї, а було їх 18. Сестра погибла з мужом і дітьми в Ковлі, погибли два брати, батько і т.д. „От скільки ран в одній тільки сімї" — кінчила розповідати учителька. Подібне росповідали й інші. Та друга жінка каже, що радаб ще пожити, щоб побачити, „який то лад настане, та за що наші сини погинули". Але старик доповідає, що є такі рани, що їх ніяк не загоїти. Каже: Скорше відбудують наново Запоріжжя, ніж моя внучка забуде за бомбардування.

Співак те все слухає і думає, що чим ближче до кінця війни, тим більше люди думають про особисті справи. Таке було й в його рідному селі. Стрінувши тепер свого односельчанина Петренка, команданта баталіону, він і росповідає йому, що чувати в селі. Каже, що на фронті то ще легко обійдеться командантови, але що робити в селі, де дадуть тобі „бриґаду": дід Панько, що ще до війни покрився сивизною, баба Явдоха, молодиця років 70, жінки вояків, що ти їм слово, а вони тобі двадцять, та діти, що до війни без штанів бігали. Отже: І орай ними, засій, скоси і збери! А трактори в бурянах. А тут тобі приказ: До місяця усе понаправляти! Таж лекше ще пять разів через Дніпро перебитись, ніж це виконати.

А який настрій у селі, питає Петренко. На те задумано відповідає Співак так: Не знаю, Миколо, чого там більше, в того народу — горя, тоски, чи бажання ліпше жити. Знищення двояко ділає на людей. Хто слабий характером, того воно лякає, хто сильніший, той працює тепер так, що йому аж іскри сипляться спід рук.

Ще щось інше завважив Співак у селі, як от стрінув Федота: „Федот, та не той!" Це переміна наслідком того, що приходилось переживати, коли то „німці брехали, розголошуючи всякі нісенітниці про землю та нові порядки". Бо тепер, по тім усім, „у людей каша в голові". Далі каже Співак, що „легко було аґітувати за колхозами в 30-тих роках, тоді був початок" і тоді „комбайни та трактори напів за нас аґітували". Але не тепер... І в містах люди теж ждуть, щоб „їм розяснити наболілі питання", та секретар райкома не їде, щоб розяснити, а „тільки висилає якогонебудь дурака з повновластю". Такого, що то будучи на фронті, коли його просити „поможи товаришу", відповідав „ратуйтесь, хто годен".

Співак говорив ще з людьми в селі й про тих, що співпрацювали з німцями. Односельчани дали йому зрозуміти, що в тій справі треба бути гнучким і вживати „індивідуального підходу". Бо хоч були такі, що пішли працювати з подлости, то були такі, що згодились працювати з німцями на просьбу односельчан і котрі народови зла не робили і тому не можна їх механічно зараховувати в ненависну катеґорію „поліцаїв". Про такі речі, каже Співак, треба отверто говорити і так доходити правди. Він заявляє Петренкови, що приймав би тепер у партію тільки на такім партійнім, районнім зібранню, на якім булоб якнайбільше безпартійних. Ще проголосив би це та просив би, щоб прийшло якнайбільше людей, та щоб розказали, що думають про тих людей, яких малиб приймати у партію.

Ось такі думки вивіз капітан Співак з родинного села на Полтавщині. І списав їх та вислав з фронту у свій райком.

ГІРШЕ ТУРКА!

На нарадах православних священиків і достойників Юґославії, що мали відбутись в горах, десь у полудново - центральній Сербії, православні духовні ствердили, що комуністичний режим Тита є „гірший від того, що був за турків", і „не ліпший від націстівського та фашистівського". На нарадах мав бути митрополит Чорногори. Таке передають сербські газети в Америці.